

Tacka vulkanerna för världsarvet

Glödhet. Det fanns en tid när vulkanerna sprutade lava, som här på Big Island, Hawaii.

Foto: KARIN ERIKSSON

Utbrott. För 1 800 miljoner år sedan såg det ut så här i Falun. Vår lilla stad låg i ett område där jordens plattor rörde sig, lava sprutade och gav upphov till sulfidmalm med koppar, zink och bly. Bilden har Karin tagit när vulkanen Surtsey hade utbrott på Surtsey 1965.

Foto: KARIN ERIKSSON

FALUN

Tittar du nära är det mesta sig likt i Falun: Ån, gruvan, slagg-högarna och dalgången som gör att det är uppförsläppta åt så många håll.

Med geologens glasögon ser du längre. Det fanns en tid när vulkanerna sprutade lava över bergslagen och isberg skvalpade vid hoppbackarna.

I dag och i morgon är det geologins dag som ska öka intresset för denna bortglömda vetenskap.

Inför den dagen vill geologerna Karin och Gunnar Eriksson påminna om att Falun och världsarvet vilar på vulkanisk grund. En dramatisk utveckling skapade sulfidmalmen, som var så rik på koppar att Falu gruva under flera hundra år var rikets skattkista.

Flera hundra år – det är ingen tidsrymd som imponerar på geologer.

De där vulkanutbrotten, de var för 1 800 miljoner år sedan. Bergslagen låg i ett område där jordens plattor rörde sig. Det gjorde att lavan sprutade ur sprickorna. Så skapades sulfidmalm med koppar, zink och bly.

Sedan gör vi ett hopp till vad geologerna kallar nutid – 10 000 år sedan. Då började den senaste inlandsisen smälta undan och staden låg under vatten. Den som vill se var högsta kustlinjen gick kan gå den skyltade slinga som börjar vid Åsbobacken i Lugnetområdet. Så långt upp gick havet, som sedan långsamt drog sig undan.

Geologins dag behövs. Det hävdar Karin och Gunnar Eriksson. De flesta kan mer om fåglar och växter än om bergarter.

En förklaring är att läran om jorden hamnat konstigt i svenska skolor. Det är ju en naturvetenskap, men geologi tas upp inom de samhällsorienterande ämnena i skolan, och förvaltas illa, tycker geologerna.

Varför ska man kunna geologi då?

Tja, du får en möjlighet att se jordens historia i ett sammanhang, och förklaringar till mycket i vardagen.

Du får reda på hur malmerna bildas och kan räkna ut var kantarellerna växer, för de trivs på basisk mark, med till exempel diabas och grönsten i berggrunden. Långt å andra sidan trivs på surare mark, där det finns granit, bland annat.

Geologer oroar sig inte heller för växthuseffekten. Visst är det ovanligt höga halter av koldioxid i atmosfären just nu, men sambanden med klimatförändringar är långt ifrån självklara. De påpekar att bara under de senaste tio-tusen åren har vi haft både mycket kallare och mycket varmare klimat än just nu, och de senaste årmiljonerna har det varit extrema klimatsvingningar mellan istider och medelhavsklimat. Så varför ska just en del av 1900-talet kallas normal?

– Antagligen är vi på god väg mot nästa istid, om så där

Fakta | Geologi i Dalarna

Geologins dag är en satsning för att göra geovetenskap och dess tillämpningar allmänt kända, och stärka geologins ställning i samhället.

2001 var första gången som dagen genomfördes, på initiativ av Svenska nationalkommittén för geologi vid Kungliga vetenskapsakademien.

I Falun blir det tyvärr inga geologiska utflykter i år, men aktiviteter ordnas i Borlänge, Ludvika och Vansbro. För närmare info,

kolla på www.geologinsdag.nu.

Den som vill kan hänga med Erikssons på geologisk buss-utflykt som utgår från Hedemora på lördag morgon. Kontakta - Margareta Andersson 0225-103 85.

Den som vill lyssna sig till kunskap kan slå på P1-programmet Naturmorgon som börjar i morgon lördag, klockan 6.10 och håller på några timmar. Där snackar Karin och Gunnar Eriksson geologi.

Geologisk nutid. För 10 000 år sedan såg det ut så här i Falun, när inlandsisen började smälta. Högsta kustlinjen kan man se spår av, bland annat uppe vid Lugnet.

Foto: KARIN ERIKSSON

Tacka vulkanerna för världsarvet

Världsarv. Gruvan är Faluns rikaste arv efter vulkanerna. Geologerna Karin och Gunnar Eriksson berättar att färgerna vittnar om vittringsprocesserna i sulfidmalmen. Enligt sägnen var det ju bocken Kåre som hittade fyndigheten. Att han blev röd på hornen när han bökte i jorden kan stämna. Sulfidmalm som ligger exponerad blir lätt lite rostig.

Foto: JOHAN LUNDAHL

10 000 år, säger Karin och Gunnar.

De tycker att även makthavare borde bli bättre på geologi.

– De gör så mycket tokigt, missgrepp som kostar pengar. Som att tillåta husbyggen vid älven, hus som vi vet ramslar ner förr eller senare. Och drar tunnlar genom Hallandsåsen. Och titta på vägen till Enviken som de drog genom en stenhård moränbädd som inlandsisen lämnat, de fick skrapa i evigheter innan de kom igenom, säger Gunnar och Karin Eriksson.

RAGNA FAHLANDER
023-936 05
ragna.fahlander@daltid.se

Närsynt. Pegmatitgångar bildar snygga mönster, de består av kvarts, fältspat och glimmer. Den här hällen finns i Staberg. Vid Kärret väster om Falun finns gamla pegmatitbrott som bröts på 1800-talet. Där finns en informations skylt vid vägen. Där innehåller pegmatiten ovanliga radioaktiva mineral (geologer använder den pluralformen, medan hälsokostare äter mineraler).

Foto: KARIN ERIKSSON

Mosaik. Torsängs kyrka är en av Dalarnas äldsta. Här kan man se ett tvärsnitt av alla bergarter i Bergslagen: Granit, diabas, porfyr, sandsten, med mera. Kyrkbyggarna har alltså inte tagit sten ur ett enda brott, utan plockat med sig stora block som de hittat lite här och var.

Foto: KARIN ERIKSSON

Metalliskt. Skyttgruvan ligger vid Leksandsvägen, vid infarten mot Vällgård. Det är ett bra ställe att kika på malmer, här ser vi zinkblände som är brunt och blyglans som är silverfärgat, samt kopparkis som skiftar i guld.

Foto: KARIN ERIKSSON

X Kerstin Söderbaum Fletcher

Jag vill jobba för att de äldre själva ska ha möjlighet att välja utförare av hemtjänst.

Folkpartiet

falun.se/

Arbete pågår med upprättande av detaljplan för Borgärdet 5:20, Svärdsjö i Falu kommun, Dalarnas län.

Planområdet som omfattar fastigheten Borgärdet 5:20, är beläget centralt i Svärdsjö mellan Centrumvägen och Borgärdsvägen. I norr gränsar planområdet till Borgärdet 5:12 och 5:23 och i söder till Borgärdet 29:1 och 82:1.

Syftet med detaljplanen är att möjliggöra ett permanent bygglov för en befintlig carport med fem bilplatser samt att ytterligare bilplatser i carport ska kunna medges på den aktuella fastigheten. Planförslaget innebär att en mindre del allmän platsmark inom Borgärdet 5:20 överförs till kvartersmark.

Byggnadsnämnden beslutade 2006-08-31, att godkänna förslaget till detaljplan för samråd enligt 5 kap 20§ plan- och bygglagen. Samrådshandlingen finns tillgänglig på stadsbyggnadskontorets planavdelning samt på kommunens hemsida www.falun.se. Synpunkter på samrådshandlingen ska, helst skriftligt, vara Falu kommun tillhanda senast 27 oktober 2006, under adress: Falu kommun, Stadsbyggnadskontoret, 791 83 Falun. Frågor i ärendet besvaras av Anders Brunzell, tel 023-82162.

Uppdrag → Samråd → Revidering → Utställning → Antagande → Laga kraft

FALU KOMMUN

Stadsbyggnadskontoret • 791 83 Falun • 023-830 00 • www.falun.se

Ingalill Persson

Alf Johansson

God vårdkvalitet till Sveriges lägsta avgifter. När man blir sjuk - ska man få vård. Så enkelt är det.

Vill du bli medlem eller veta mer, besök www.dalarna.sap.se

Nära nyheter!

Dalarnas Tidningar